

§2. ĐẠI CƯƠNG VỀ BẤT PHƯƠNG TRÌNH

A. TÓM TẮT LÝ THUYẾT.

1. Định nghĩa bất phương trình một ẩn

Cho hai hàm số $y = f(x)$ và $y = g(x)$ có tập xác định lần lượt là D_f và D_g . Đặt $D = D_f \cap D_g$.

Mệnh đề chứa biến có một trong các dạng $f(x) < g(x)$, $f(x) > g(x)$, $f(x) \leq g(x)$,

$f(x) \geq g(x)$ được gọi là **bất phương trình một ẩn**; x được gọi là **ẩn số** (hay **ẩn**) và D gọi là tập xác định của bất phương trình.

$x_0 \in D$ gọi là một **nghiệm** của bất phương trình $f(x) < g(x)$ nếu $f(x_0) < g(x_0)$ là mệnh đề đúng.

Giải một bất phương trình là tìm tất cả các nghiệm (hay tìm tập nghiệm) của bất phương trình đó.

Chú ý: Trong thực hành, ta không cần viết rõ tập xác định D của bất phương trình mà chỉ cần nêu điều kiện để $x \in D$. Điều kiện đó gọi là điều kiện xác định của bất phương trình, gọi tắt là **điều kiện của bất phương trình**.

2. Bất phương trình tương đương, biến đổi tương đương các bất phương trình.

a) Định nghĩa: Hai bất phương trình (cùng ẩn) được gọi là **tương đương** nếu chúng có cùng tập nghiệm.

Kí hiệu: Nếu $f_1(x) < g_1(x)$ tương đương với $f_2(x) < g_2(x)$ thì ta viết

$$f_1(x) < g_1(x) \Leftrightarrow f_2(x) < g_2(x)$$

- Phép biến đổi không làm thay đổi tập nghiệm của phương trình gọi là **phép biến đổi tương đương**.

b) Định lý và hệ quả:

Định lý 1: Cho bất phương trình $f(x) < g(x)$ có tập xác định D ; $y = h(x)$ là hàm số **xác định** trên D . Khi đó trên D , Bất phương trình đã cho tương đương với bất phương trình sau

1) $f(x) + h(x) < g(x) + h(x)$

2) $f(x) \cdot h(x) < g(x) \cdot h(x)$ nếu $h(x) > 0$ với mọi $x \in D$

3) $f(x) \cdot h(x) > g(x) \cdot h(x)$ nếu $h(x) < 0$ với mọi $x \in D$

Hệ quả: Cho bất phương trình $f(x) < g(x)$ có tập xác định D . Khi đó

1) $f(x) < g(x) \Leftrightarrow f^3(x) < g^3(x)$

2) $f(x) < g(x) \Leftrightarrow f^2(x) < g^2(x)$ với $f(x) \geq 0, g(x) \geq 0, \forall x \in D$

Lưu ý: Khi giải phương trình ta cần chú ý

- Đặt điều kiện xác định (đkxđ) của phương trình và khi tìm được nghiệm của phương trình phải đối chiếu với điều kiện xác định.
- Đối với việc giải bất phương trình ta thường thực hiện phép biến đổi tương đương nên cần lưu ý tới điều kiện để thực hiện phép biến đổi tương đương đó.